

Asia C-28/22**Ennakkoratkaisupyynnöstä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen
98 artiklan 1 kohdan mukaisesti laadittu tiivistelmä****Jättämispäivä:**

12.1.2022

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:Sąd Okręgowy w Warszawie (Varsovan alueellinen tuomioistuin,
Puola)**Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:**

19.11.2021

Kantajat:

TL

WE

Vastaaja:

Getin Noble Bank S.A.

Pääasian kohde

Maksuvaatimusta koskevalla kanteella vaaditaan sellaisten määrien palauttamista, jotka kantajat ovat maksaneet pankille sittemmin pätemättömäksi todetun kiinnelainasopimuksen perusteella. Vastaajan esittämä pidättämistä koskeva väite, joka perustuu lainanottajille esitettyihin vaatimuksiin palauttaa heille maksetut varat, antaa pankille mahdollisuuden pidättää suoritus, kunnes kantajat tarjoavat vastasuoritusta tai vakuuden kyseisen suorituksen täyttämiseksi. Pidättämistä koskevan väitteen tehokkuus riippuu siitä, arvioidaanko pankin varojen palauttamista koskevan vaatimuksen vanhentuneen.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetuin neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29; jäljempänä direktiivi 93/13) 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan tulkinta.

Ennakkoratkaisukysymykset

- 1) Onko sellainen kansallisen oikeuden tulkinta kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan mukainen, jossa sidotaan elinkeinonharjoittajan palautusvaatimusten vanhentumisajan alkamisajankohta johonkin seuraavista tapahtumista siinä tapauksessa, että sopimusta ei voida pysyttää sen jälkeen, kun siitä on poistettu kohtuuttomat ehdot:
 - a) kuluttaja esittää elinkeinonharjoittajalle sopimusehtojen kohtuuttomuuteen perustuvia vaatimuksia tai väitteitä tai viran puolesta toimiva tuomioistuin antaa tietoja mahdollisuudesta todeta sopimusehdot kohtuuttomiksi, tai
 - b) kuluttaja ilmoittaa saaneensa kattavat tiedot niistä vaikutuksista (oikeudellisista seurauksista), joita on sillä, ettei sopimusta voida pysyttää, mukaan lukien tiedot elinkeinonharjoittajan mahdollisuudesta esittää palautusvaatimuksia ja näiden vaatimusten laajuudesta, tai
 - c) tuomioistuinmenettelyssä tarkistetaan kuluttajan tiedot (tietoisuus) niistä vaikutuksista (oikeudellisista seurauksista), joita on sillä, ettei sopimusta voida pysyttää, tai tuomioistuin antaa tietoja tällaisista vaikutuksista, tai
 - d) tuomioistuin antaa lainvoimaisen tuomion, jolla ratkaistaan riita-asia, jossa vastakkain ovat elinkeinonharjoittaja ja kuluttaja?
- 2) Onko sellainen kansallisen oikeuden säännöksen tulkinta kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan mukainen, jossa ei siinä tapauksessa, että sopimusta ei voida pysyttää sen jälkeen, kun siitä on poistettu kohtuuttomat ehdot, aseteta elinkeinonharjoittajalle, jolle kuluttaja on esittänyt kohtuuttomien ehtojen olemassaoloon sopimuksessa liittyviä vaatimuksia, velvollisuutta ryhtyä itsenäisesti toimiin, joiden tarkoituksena on tarkistaa, onko kuluttaja tietoinen kohtuuttomien ehtojen sopimuksesta poistamisen vaikutuksista tai siitä, ettei sopimusta voida pysyttää?
- 3) Onko sellainen kansallisen oikeuden säännöksen tulkinta kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan mukainen, jonka mukaan siinä tapauksessa, että sopimusta ei voida pysyttää sen jälkeen, kun siitä on poistettu kohtuuttomat ehdot, kuluttajan palautusvaatimuksen vanhentumisaika alkaa kulua ennen kuin elinkeinonharjoittajan palautusvaatimuksen vanhentumisaika alkaa kulua?
- 4) Onko sellainen kansallisen oikeuden säännöksen tulkinta kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan mukainen,

jonka mukaan siinä tapauksessa, että sopimusta ei voida pysyttää sen jälkeen, kun siitä on poistettu kohtuuttomat ehdot, elinkeinonharjoittajalla on oikeus sitoa kuluttajalta saatujen suoritusten palauttaminen siihen, että kuluttaja tarjoutuu samalla palauttamaan elinkeinonharjoittajalta saadut suoritukset tai antaa palauttamisen turvaamiseksi vakuuden, eikä kuluttajan maksettavaksi tulevassa suorituksessa oteta huomioon määriä, joiden palauttamista koskeva vaatimus on vanhentunut?

- 5) Onko sellainen kansallisen oikeuden säännöksen tulkinta kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan mukainen, jonka mukaan siinä tapauksessa, että sopimusta ei voida pysyttää sen jälkeen, kun siitä on poistettu kohtuuttomat ehdot, kuluttajalla ei ole oikeutta viivästyskorkoon kokonaan tai osittain ajalta, joka alkaa elinkeinonharjoittajan saatua kehotuksen palauttaa suoritukset, tässä tapauksessa kun elinkeinonharjoittaja käyttää neljännessä kysymyksessä tarkoitettua oikeutta?

Unionin oikeuden säännökset, joihin asiassa viitataan

Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta; unionin tuomioistuimen tuomio 29.4.2021, I.W. ja R.W. v. Bank BPH ja Rzecznik Praw Obywatelskich, Bank BPH (C-19/20, EU:C:2021:341)

Kansallisen oikeuden säännökset, joihin asiassa viitataan

3.4.1964 annetun siviililain (Kodeks cywilny; yhtenäistetty teksti Dz.U. 2020, järjestysnumero 1740; jäljempänä siviililaki) 117 §

1 mom. Jollei tässä laissa säädetyistä poikkeuksista muuta johdu, varallisuusoikeuksia koskevat vaatimukset vanhenevat.

2 mom. Kun vanhentumisaika on päättynyt, velallinen voi jättää sen täyttämättä, paitsi jos hän luopuu vanhentumiseen vetoamisesta. Luopuminen vanhentumiseen vetoamista ennen määräajan päättymistä on kuitenkin pätemätön.

2¹ mom. Kun vanhentumisaika on päättynyt, vaatimukseen ei voi vedota kuluttajaa vastaan.

117¹ §

1 mom. Kohtuuden niin vaatiessa tuomioistuin voi poikkeustapauksissa, punnittuaan sopimuspuolten etuja, olla huomioimatta kuluttajalle esitettävän vaatimuksen vanhentumisajan päättymistä.

2 mom. Tuomioistuimen on 1 momentissa tarkoitettua oikeutta käyttäessään arvioitava erityisesti:

- 1) vanhentumisajan pituutta;
- 2) vanhentumisajan päättymisen ja vaatimuksen esittämisajankohdan välisen ajanjakson pituutta;
- 3) niiden seikkojen luonnetta, jotka aiheuttivat sen, että velkoja ei esittänyt vaatimusta, mukaan lukien velallisen toiminnan vaikutus velkojan viivästymiseen vaatimuksen esittämisessä.

118 §

- sellaisena kuin se oli voimassa 1.10.1990 –28.5.2018:

Jos laissa ei ole erityisesti toisin säädetty, vanhentumisaika on kymmenen vuotta ja toistuvia suorituksia koskevien vaatimusten sekä liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvien vaatimusten osalta kolme vuotta.

- sellaisena kuin se oli voimassa 29.5.2018 alkaen muutettuna siviililain ja joidenkin muiden lakien muuttamisesta 13.4.2018 annetun lain (ustawa o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw; Dz. U. 2018, järjestysnumero 1104) 1 §:llä:

Jos laissa ei ole erityisesti toisin säädetty, vanhentumisaika on kuusi vuotta ja toistuvia suorituksia koskevien vaatimusten sekä liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvien vaatimusten osalta kolme vuotta. Vanhentumisaika päättyy kuitenkin kalenterivuoden viimeisenä päivänä, ellei vanhentumisaika ole lyhyempi kuin kaksi vuotta.

120 §:n 1 momentti

Vanhentumisaika alkaa kulua päivästä, jona vaatimus on eräännytynyt. Jos vaatimuksen eräänntyminen riippuu oikeutetun tiettyyn toimenpiteeseen ryhtymisestä, vanhentumisaika alkaa kulua päivästä, jona vaatimus eräänntyisi, jos oikeutettu ryhtyisi toimenpiteeseen aikaisimpana mahdollisena ajankohtana.

355 §:

1 mom. Velallinen on velvollinen kulloinkin kyseessä olevissa olosuhteissa yleisesti edellytettyyn huolellisuuteen (asianmukainen huolellisuus).

2 mom. Velallisen asianmukainen huolellisuus hänen liiketoiminnan harjoittamisensa osalta määritetään ottaen huomioon tämän toiminnan ammattimainen luonne.

385¹ §

1 mom. Kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen ehdot, joista ei ole sovittu erikseen, eivät sido häntä, jos ne vaikuttavat hänen oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa hyvien tapojen vastaisesti vahingoittaen räikeästi hänen etujaan (kohtuuttomat sopimusehdot). Tämä ei koske sopimuspuolten olennaisia suorituksia määrittäviä ehtoja, mukaan lukien hintaa tai korvausta koskevat ehdot, jos ne on muotoiltu yksiselitteisesti.

2 mom. Jos sopimusehto ei 1 momentin mukaan sido kuluttajaa, sopimus sitoo sopimuspuolia muilta osin.

3 mom. Sopimusehto, josta ei ole erikseen sovittu, on sellainen ehto, jonka sisältöön kuluttajalla ei ole ollut todellista vaikutusta. Tämä koskee erityisesti sopimusehtoja, jotka on omaksuttu sopimuspuolen kuluttajalle ehdottamasta vakiosopimuksesta.

4 mom. Todistustaakka siitä, että ehdosta on sovittu erikseen, on sillä, joka vetoaa tähän seikkaan.

405 §

Jokaisella, joka on toisen kustannuksella saanut ilman oikeudellista perustaa varallisuusedun, on velvollisuus palauttaa se luontoissuorituksena, ja jollei se ole mahdollista, palauttaa sen määrä.

410 §

1 mom. Edeltävien pykälien säännöksiä sovelletaan erityisesti perusteettomaan suoritukseen.

2 mom. Suoritus on perusteeton, jos sen täyttäjää ei ylipäänsä ollut maksuvelvollinen tai ei ollut maksuvelvollinen suorituksen kohteena olleeseen henkilöön nähden; jos suorituksella ei enää ole perustaa tai suorituksen tavoitetta ei saavutettu tai jos suoritukseen velvoittava oikeustoimi oli pätemätön eikä siitä tule pätevää suorituksen toteuttamisen jälkeen.

455 §:

Jos suorituksen toteuttamisen määräaika ei ole määritetty eikä se ilmene veloitteen ominaisuuksista, on suoritus toteutettava viipymättä sen jälkeen, kun velallista on kehoitettu tekemään suoritus.

481 §:n 1 momentti

Jos velallisen rahallinen suoritus viivästyy, velkoja voi vaatia viivästysajalta korkoa, vaikkei velkojalle olisi aiheutunut minkäänlaista vahinkoa tai vaikka viivästyminen johtuisi sellaisista syistä, joista velallinen ei ole vastuussa.

496 §

Jos sopimuspuolten on sopimuksen päättämisen vuoksi palautettava vastasuoritukset, kummallakin on pidätysoikeus siihen asti, kunnes toinen sopimuspuoli tarjoutuu palauttamaan saadun suorituksen tai turvaa palauttamista koskevan vaatimuksen.

497 §

Edeltävän pykälän säännöstä sovelletaan vastaavasti, jos vastavuoroinen sopimus irtisanotaan tai se on pätemätön.

Siviililain ja joidenkin muiden lakien muuttamisesta 13.4.2018 annetun lain (ustawa o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw) 5 §

1. Vaatimuksiin, jotka ovat syntyneet ennen tämän lain voimaantulopäivää ja jotka eivät ole kyseisenä päivänä vielä vanhentuneet, sovelletaan tämän lain voimaantulopäivästä alkaen 1 §:ssä muutetun lain säännöksiä, sellaisina kuin ne ovat muutettuina tällä lailla.

3. Sellaisiin kuluttajan vaatimuksiin, jotka ovat syntyneet ennen tämän lain voimaantulopäivää eivätkä ole kyseisenä päivänä vielä vanhentuneet ja joiden vanhentumisajat on säädetty 1 §:ssä muutetun lain 118 §:ssä ja 125 §:n 1 momentissa, sovelletaan 1 §:ssä muutetun lain säännöksiä, sellaisina kuin ne ovat olleet voimassa tähän saakka.

4. Kuluttajaan kohdistuviin vanhentuneisiin vaatimuksiin, joiden osalta ei ole tämän lain voimaantulopäivään mennessä esitetty vanhentumiseen perustuvaa väitettä, koskevat tästä päivästä alkaen 1 §:ssä muutetussa laissa

säädetyt vanhenemisen vaikutukset, sellaisina kuin ne ovat muutettuina tällä lailla.

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä pääasiassa

- 1 Kantajat (lainanottajat) tekivät kuluttajina 7.9.2007 vastaajana olevan pankin, jonka oikeudellinen seuraaja vastaaja on, kanssa kiinnelainasopimuksen. Laina oli määritelty Puolan złoteissa (PLN) ilmaistuna määränä ja se oli indeksoitu ulkomaanvaluuttaan, Sveitsin frangiin (CHF). Lainan määrä Puolan złoteissa muunnettiin Sveitsin frangeissa ilmaistuksi määräksi soveltaen pankin vaihtokurssitaulukon mukaista Sveitsin frangin ostokurssia. Tällä tavoin Sveitsin frangeina määritelty määrä oli perusta määrittää lainan kuukausittaisten lyhennyserien määrä. Luottokorko riippui Libor-koron (CHF) määrästä. Lainanottajat olivat velvollisia maksamaan lyhennyserät takaisin Puolan złoteissa määränä, joka on Sveitsin frangeina ilmaistun määrän vasta-arvo pankin vaihtokurssitaulukon mukaisen takaisinmaksupäivän myyntikurssin mukaan.
- 2 19.11.2021 annetulla tuomiolla todettiin, että lainasopimus on pätemätön, koska se ei voi olla olemassa kohtuuttomien sopimusehtojen poistamisen jälkeen. Kohtuuttomiksi sopimusehdoiksi katsottiin se, että sopimuksen täyttämiseen sovellettiin pankin yksipuolisesti määrittämiä kurseja, ja se, että tietyissä kohdissa täyttämiseen sovellettiin erilaisia osto- ja myyntikurseja.
- 3 Menettelyn aikana tuomioistuimien ilmoitti lainanottajille sopimuksen mahdollisesta pätemättömyydestä. Lainanottajille kerrottiin myös, että tällaisessa tapauksessa heidän on palautettava lainan pääoma viipymättä pankin kehotuksen jälkeen ja että pankki voi esittää heille suurempien määrien maksamista koskevia vaatimuksia. Kantajat pitäytyivät näkemyksessään.
- 4 Kantajat viittasivat sekä suoraan vastaajalle osoitetussa valituksessa että kanteessa päätelmiin, joiden perusteella sopimusehtojen voitaisiin katsoa olevan kohtuuttomia ja sopimuksen pätemätön. Vastaaja katsoi johdonmukaisesti, että sopimus ei sisällä kohtuuttomia ehtoja ja että siihen sisältyvät muuntamista koskevat ehdot ovat tehokkaita ja päteviä. Tämän vuoksi vastaaja kieltäytyi palauttamasta saatuja suorituksia.
- 5 Kantajille annettiin 9.7.2021 tiedoksi pankin asiakirjat, jotka sisälsivät ilmoituksen siitä, että pankki käyttää oikeutta pidättää kantajille mahdollisesti kuuluva suoritus siihen asti, kunnes kantajat tarjoavat pankin lainasopimuksen perusteella heidän käyttöönsä antaman lainamäärän palauttamista tai antavat palauttamisesta vakuuden.

Asianosaisten keskeiset perustelut kansallisessa tuomioistuimessa

- 6 Asianosaiset ovat erimielisiä sellaisten pankin vaatimusten vanhenemisesta, jotka koskevat kantajien lainan pääomana käyttämän määrän palauttamista.

- 7 Kantajat katsovat, että pankin vaatimusten vanhentumisaika alkoi silloin, kun pankki sai maksukehotukseen tai valitukseen sisältyvän kantajien näkemyksen, joka kyseenalaistaa sopimuksen pätevyuden, tai silloin, kun kanteen jäljennös annettiin tiedoksi. Kumpikin toimi toteutettiin vuonna 2017, mikä merkitsee, että pankin vaatimukset vanhenivat vuonna 2020. Kantajat katsovat lisäksi, että sopimuksen tai sen ehtojen pätevyuden riitauttamisen ei tarvitse rajoittaa tuomioistuinmenettelyyn. Vastakkainen näkemys olisi liian suppea, sillä se rajoittaisi mahdollisuutta suojella kuluttajan direktiivin 93/13 perustuvia etuja.
- 8 Vastaaja puolestaan toteaa, että pankin vaatimuksen vanhentumisaika ei ole alkanut vielä kuluu, ja väittää, että vaatimuksen vanhentumisaika alkaa kuluu sinä ajankohtana, jona tuomioistuin antaa lainvoimaisen ratkaisun riita-asiassa, joka koskee sopimusehtojen tehokkuutta ja lainasopimuksen pätevyyttä. Vastaaja kyseenalaistaa myös mahdollisuuden katsoa, että direktiivin säännöksissä voidaan määritellä asianosaisten oikeudet ja velvollisuudet.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyyntöjen perusteista

- 9 Ennakkoratkaisupyyntöjen esittäminen perustuu kansallisen oikeuden säännöksiin, joiden mukaan seurauksena kohtuuttomien sopimusehtojen sisällyttämisestä sopimukseen ja niiden poistamisesta sopimuksesta on sopimuksen pätemättömyys, mikä puolestaan johtaa vastasuoritusten palauttamista koskevaan vaatimukseen, joka perustuu perusteettoman suorituksen palauttamista koskevaan velvollisuuteen (siviililain 410 §). Koska sopimus on pätemätön, vastaajalla on oikeus esittää väite kantajilta saatujen suoritusten pidättämisestä siihen asti, kunnes he tarjoutuvat palauttamaan käytetyn määrän tai turvaavat sen palauttamista koskevan vaatimuksen edellyttäen, että väitteen esittämisen ajankohtana pankin vaatimus ei ole vanhentunut.
- 10 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin totesi Sąd Najwyższy (ylin tuomioistuin, Puola) tavoin (pätös 7.5.2021, III CZP 6/21) erityisesti, että direktiivin 93/13 ja erityisesti sen 6 artiklan täytäntöön paneminen siviililain 385¹ §:llä on ymmärrettävä siten, että kohtuuttomalla ehdolla ei ole vaikutuksia alusta alkaen (ab initio) ja suoraan lain nojalla (ipso jure), mikä tuomioistuimen on otettava huomioon viran puolesta. Kuluttaja, joka on tietoinen ehdon kohtuuttomuudesta, voi kuitenkin vastustaa sen soveltamista jättämistä antamalla siihen suostumuksensa. Vaikutukset alkavat vasta, kun kuluttajalle on ilmoitettu kattavasti oikeudellisista seurauksista, joita voi aiheutua tämän ehdon lopullisesta tehottomuudesta (pätemättömyydestä). Hänelle on myös ilmoitettava mahdollisuudesta pysyttää ehto kohtuullisessa ajassa ja mahdollisuudesta ilmaista sitova arvio siitä, ovatko sopimuksen lopullisen tehottomuuden (pätemättömyyden) vaikutukset erityisen epäedullisia hänelle. Suostumuksen epääminen aiheuttaa kohtuuttoman ehdon pysyvän tehottomuuden (pätemättömyyden). Jos lainasopimusta ei voida pysyttää voimassa ilman tällaista ehtoa, voivat kuluttaja ja lainanantaja esittää erilliset tämän sopimuksen mukaisesti suoritettujen rahasuoritusten palauttamista koskevat vaatimukset.

- 11 Seuraamuksen, joka liittyy kohtuuttomien sopimusehtojen sisällyttämiseen sopimukseen, tarkoituksena on aikaansaada sellainen vaikutus, että siitä päivästä lukien, jona sellaisen ehdon pysyttäminen evätään, jota ilman lainasopimus ei voi olla sitova, tai siitä lukien, kun sen vahvistamisen määräaika päättyy tuloksettomasti, tilanne, jossa sopimukseen ei toistaiseksi voida vedota eli jossa sillä ei ole oikeusvaikutuksia, päättyy ja, sopimuksesta tulee lopullisesti tehoton (pätemätön) tai siitä tulee tehokas taannehtivasti (ex tunc) muodossa, joka kattaa kyseisen korvaavan määräyksen. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin panee kuitenkin merkille tällaiseen seuraamukseen liittyvän vaaran, joka johtuu siitä, että kuluttajan tosiasiallisesti edellytetään antavan ilmoituksen tahdosta riitauttaa kohtuuttomat ehdot ja asetetaan tälle toimenpiteelle joukko muodollisia vaatimuksia. Epäilyjä herättävät erityisesti tästä mekanismista johtuvat vaikutukset, jotka syntyvät, kun määritetään elinkeinonharjoittajan vaatimusten vanhentumisajan ja vaatimusten erääntymispäivän alkamisajankohta, mukaan lukien määritetään velallisen suorituksen viivästyminen, mikä on lakisääteisen viivästyskoron maksamisvelvollisuuden syntymisen perusta.
- 12 Koska näitä kysymyksiä ei ole säännelty asianmukaisilla säännöksillä, Sąd Okręgowy w Warszawie katsoo, että on tarpeen omaksua sellainen yleisten säännösten tulkinta, joka heijastaa direktiivin 93/13 tavoitteita, ja erityisesti on tarpeen tulkita kyseisen säädöksen säännöksiä siltä osin kuin ne koskevat sen sääntelyn vaikutusta sopimuspuolten vaatimusten määrään, jos kohtuuttomia sopimusehtoja sisältävä sopimusta ei voida pysyttää.
- 13 Vaikuttaa olevan tarpeen myös tutkia, mikä on sen unionin tuomioistuimen 29.4.2021 antamasta tuomiosta I.W. ja R.W. v. Bank BPH ja Rzecznik Praw Obywatelskich, Bank BPH (C-19/20, EU:C:2021:341) johtuvan vaatimuksen ulottuvuus, joka koskee sopimusehtojen kohtuuttomaksi toteamisen palauttamista koskevia vaikutusten ilmoittamista kuluttajalle. Erityisesti on selvitettävä, voiko se, että tällaisen ilmoittamisen katsotaan olevan tarpeen, vaikuttaa sopimuspuolten oikeuksiin ja velvollisuuksiin palautusvaatimusten osalta. Erityisesti ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ottaa huomioon, että direktiivissä säädetyin suojan täysi teho edellyttää, että kansallinen tuomioistuin, joka on todennut viran puolesta ehdon kohtuuttomaksi, voi tehdä tästä toteamuksesta kaikki päätelmät odottamatta sitä, että kuluttaja, jolle on ilmoitettu hänen oikeuksistaan, antaa lausunnon, jossa hän pyytää, että kyseinen ehto todetaan pätemättömäksi (tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo v. Cajasur Banco SAU ym., C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 14 Lisäksi vaikuttaa siltä, että kaikkien kohtuuttomaksi toteamisen vaikutusten pitäisi merkitä myös tehokkaiden palautusvaatimusten varmistamista kuluttajalle.
- 15 **Ensimmäisellä kysymyksellä** pyritään selvittämään, vaikuttaako direktiivin 93/13 säännösten sisältö niiden kansallisen oikeuden säännösten tulkintaan, jotka koskevat vaatimusten ja etenkin lainasopimuksen pätemättömyyden perusteella esitettävien palautusvaatimusten vanhentumista.

- 16 Perusteettoman suorituksen palauttamista koskeva vaatimus erääntyy, jos suoritusta ei toteuteta viipymättä sen jälkeen, kun velallinen on saanut suorituksen tekemistä koskevan kehotuksen, johon sisältyy määräaika. Jos vaatimuksen erääntyminen riippuu oikeutetun tiettyyn toimenpiteeseen ryhtymisestä, vanhentumisaika alkaa kulua päivästä, jona vaatimus erääntyisi, jos oikeutettu ryhtyisi toimenpiteeseen aikaisimpana mahdollisena ajankohtana.
- 17 Jos katsotaan, että elinkeinonharjoittajan perusteettoman suorituksen palauttamista koskevan vaatimuksen vanhentumisaika voi alkaa kulua vasta sen jälkeen, kun sopimuksesta on tullut pysyvästi tehoton, on todettava, että elinkeinonharjoittaja ei voi vaatia tässä sopimuksessa sovittujen suoritusten täyttämistä niin kauan kuin sopimuksen soveltamisen keskeyttäminen kestää. Elinkeinonharjoittaja ei voi myöskään vaatia toteutetun perusteettoman suorituksen palauttamista, koska periaatteessa sopimusehtoon ja sopimukseen sitoutumista koskeva päätös on kuluttajan käsissä. Koska elinkeinonharjoittaja ei voi esittää tällaista vaatimusta ja näin todeta palautusvaatimustensa erääntymistä, niiden vanhentumisaikojen alkaminen ei tule kyseeseen. Tilanne muuttuu vasta siinä tapauksessa, että kuluttaja pysyttää kohtuuttoman ehdon tai epää sen pysyttämisen.
- 18 Kuluttajan palautusvaatimusten vanhentumisaika ei voi alkaa kulua ennen kuin kuluttaja on saanut tietää tai hänen olisi kohtuudella pitänyt tietää tämän ehdon kohtuuttomuudesta. Vasta silloin kuluttaja voi kehottaa elinkeinonharjoittajaa palauttamaan suorituksen (siviililain 455 §) eli ryhtyä siviililain 120 §:n 1 momentissa tarkoitettuun toimenpiteeseen.
- 19 **Ensimmäisen kysymyksen a alakohdasta** on todettava, että elinkeinonharjoittajan vaatimusten vanhentumista koskevien säännösten tulkinnan perusteella, jonka mukaan vanhentumisaikojen alkaminen edellyttää kuluttajan toimia, herää epäilyksiä siitä, että heikennetään kuluttajalle direktiivissä 93/13 myönnetyn suojan tehokkuutta. Tällaisessa tilanteessa elinkeinonharjoittaja, joka tarjoaa kuluttajille kohtuuttomia ehtoja sisältäviä sopimuksia, voidaan tosiasiaa vapauttaa näiden sopimusten sisältöä koskevasta vastuusta, jos kuluttaja ei toimi. Koko direktiivissä säädetty kuluttajansuojajärjestelmä perustuu nimittäin ajatukseen siitä, että on tasapainotettava sopimuspuolten erilaista neuvotteluasemaa ja tietoisuutta heille kuuluvista oikeuksista. Kuluttajat eivät ehkä tiedä sopimuksen ehdon olevan kohtuuton tai eivät miellä direktiivin 93/13 mukaisten oikeuksiensa laajuutta (tuomio 10.6.2021, VB ym. v. BNP Paribas Personal Finance ym., C-776/19 - C-782/19, EU:C:2021:470, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tässä yhteydessä herää kysymys, joka koskee sen direktiivin 7 artiklan 1 kohdan mukaisen velvollisuuden täyttämisen varmistamista, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.
- 20 Epäilyksiä voi synnyttää myös se, täyttyykö direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdasta johtuva velvollisuus varmistaa, että kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät kansallisen oikeuden mukaan sido tätä. Jos

nimittäin katsotaan, että elinkeinonharjoittaja on vapautettu velvollisuudesta esittää palautusvaatimus asianmukaisessa ajassa siitä huolimatta, että sopimukseen on sisällytetty kohtuuton ehto, niin tosiasiallisesti kyseinen ehto vaikuttaa kuluttajan tilanteeseen (oikeuksiin ja velvollisuuksiin).

- 21 Toisaalta sopimusehdon kohtuuttomaksi toteamisen pitäisi vaikuttaa sen kuluttajan oikeudellisen ja tosiasiallisen tilanteen palauttamiseen, jossa hän olisi, jos mainittua ehtoa ei olisi. Näin määritetty vaikutus ei edellytä kuluttajan vapauttamista velvollisuudesta palauttaa perusteettomasti saatu suoritus.
- 22 Lisäksi sekä direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa että siviililain 385¹§:n 1 momentissa säädetään ainoastaan yksipuolinen, kuluttajaa koskeva kohtuuttoman ehdon sitomattomuus. Elinkeinonharjoittaja ei voi yksipuolisesti vedota sopimusehtojen kohtuuttomuuteen ja tällä perusteella esittää vaatimuksia kuluttajalle. Vain kuluttajalla on oikeuksia sopimuksessa olevien kohtuuttomien sopimusehtojen johdosta. Ei vaikuta siltä, että kuluttajaa suojaavien säännösten soveltamisesta seuraisi, että elinkeinonharjoittajalle asetetaan velvollisuus esittää täytetyn suorituksen palauttamista koskeva vaatimus suoraan sen täyttämisen jälkeen (ja kuluttajalle palautusvelvollisuus). Kuluttaja voitaisiin silloin pakottaa taloudellisten olosuhteiden perusteella antamaan suostumuksensa sille, että kohtuuttomat ehdot ovat edelleen sitovia.
- 23 Siksi ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ei myöskään näe jäljempänä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta esteitä elinkeinonharjoittajan vaatimusten vanhentumisajan alkamisajankohdan sitomiselle ajankohtaan, jona elinkeinonharjoittaja sai tietää, että kuluttaja esittää hänelle vaatimuksensa, joka perustuu siihen, että sopimuksessa on kohtuuttomia ehtoja. Tämän kysymyksen lopullinen selvittäminen edellyttää, että arvioidaan, mikä on direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa ja 7 artiklan 1 kohdassa vahvistettujen periaatteiden olemassaolon ja vaikutuksen ulottuvuus palautusvaatimusten periaatteita ja sopimuksen purkamista sääntelevän kansallisen oikeuden tulkintaan.
- 24 **Ensimmäisen kysymyksen b alakohta ja c alakohta** liittyvät sellaisiin kuluttajalle asetettuihin lisävaatimuksiin liittyviin epäilyihin, joissa on kyse kuluttajan tarpeesta ilmoittaa tietoisuudesta kohtuuttomien sopimusehtojen riitauttamisen vaikutuksista.
- 25 Jos kuluttaja esittää palautusvaatimuksen, jonka mukaan koko sopimus on pysyvästi tehoton (pätemätön), tällaisen vaatimuksen kanssa tekemisiin joutuvalla elinkeinonharjoittajalle (lainanantajalle) on ehkä epäselvää, onko kuluttajalle sen yhteydessä kerrottu asianmukaisesti ehdon kohtuuttomuuden vaikutuksista. Tämä on olennainen kysymys, koska se on ratkaiseva elinkeinonharjoittajan palautusvaatimusten vanhentumisajan kulun alkamisen kannalta.
- 26 Elinkeinonharjoittajalle ei ole tarkoitus olla taattu mahdollisuutta tutustua kuluttajan muualta kuin tuomioistuimesta saamiin tietoihin. Sen, että kuluttaja esittää palautusvaatimuksen, joka perustuu lainasopimuksen toteamiseen

kokonaan ja pysyvästi tehottomaksi (pätemättömäksi), ei voida katsoa vastaavan sitä, että tämän sopimuksen soveltamisen on keskeytyminen päättyy, ellei siihen liity kuluttajan selkeä ilmoitus, joka vahvistaa kattavien tietojen saamisen. Tuomioistuin voi menettelyn kuluessa itse korvata tällaisen ilmoituksen puuttumisen täyttämällä tiedonantovelvollisuuden, ja kuluttajan asianmukaisten tietojen saamisen jälkeen toistama palauttamisvaatimus vastaa ehdon vahvistamisen epäämistä ja (mahdollisesti) sen vastustamista, että häntä suojataan sopimuksen täydellisen ja pysyvän tehottomuuden (pätemättömyyden) vaikutuksilta.

- 27 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan se, että kuluttajalle asetetaan velvollisuus antaa lisäilmoituksia sen lisäksi, että hän esittää vaatimuksia elinkeinonharjoittajalle, ja varsinkin sen edellyttäminen, että tällaiset ilmoitukset tarkistettaisiin vasta tuomioistuinmenettelyssä, on omiaan tekemään käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi kuluttajalle direktiivillä 93/13 annettujen oikeuksien käyttämisen.
- 28 Unionin tuomioistuin totesi 29.4.2021 antamassaan tuomiossa I.W. ja R.W. v. Bank BPH ja Rzecznik Praw Obywatelskich, Bank BPH (C-19/20, EU:C:2021:341), että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että kansallisen tuomioistuimen, joka toteaa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen ehdon kohtuuttomaksi, on ilmoitettava kuluttajalle kansallisten menettelysääntöjen mukaisesti ja kontradiktorisen näkemystenvaihdon jälkeen siitä, mitä oikeudellisia seurauksia tällaisen sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta voi aiheutua, riippumatta siitä, edustaako kuluttajaa ammattimainen edustaja vai ei. Kyseinen velvollisuus vaikuttaa koskevan (tuomion 92 ja 93 kohta) tilanteita, joissa tuomioistuin toteaa ehdon kohtuuttomuuden ja siihen liittyvät vaikutukset tutkiessaan tätä kysymystä viran puolesta.
- 29 Perusteetonta on myös katsoa, että vaikka elinkeinonharjoittajalle on esitetty tiettyjä vaatimuksia ja se on tietoinen kuluttajan näkemyksestä, se voi olla passiivinen ja olla ryhtymättä mihinkään toimenpiteisiin myöskään ennen niiden vanhentumista.
- 30 Lisäksi sellaisen kuluttajan, joka ei täytä Sąd Najwyższyn asettamia vaatimuksia, vaatimuksen tehottomuus vaikuttaa myös siten, että elinkeinonharjoittaja viivästyy suorituksensa täyttämässä vasta siitä ajankohdasta lähtien, kun tuomio tulee lainvoimaiseksi. Tämä sulkee pois mahdollisuuden myöntää kuluttajalle korkoa vaatimuksen esittämisen ja tuomion lainvoimaiseksi tulon väliseltä ajanjaksolta. Tämä merkitsisi sen sallimista, että elinkeinonharjoittaja voisi paitsi torjua esitetyn vaatimuksen myös jäädä odottamaan ilman suurempia seurauksia kuluttajan seuraavia toimenpiteitä luottaen siihen, että viimeksi mainittu ei ehkä ole kiinnostunut tai hänellä ei ole mahdollisuutta panna vireille oikeudenkäyntiä.

- 31 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan se paitsi tekisi suhteettoman vaikeaksi kuluttajalle direktiivissä annettujen oikeuksien käyttämisen myös olennaisella tavalla poistaisi ennalta ehkäisevän vaikutuksen, jonka pitäisi liittyä kuluttajansuojajärjestelmään. Elinkeinonharjoittaja voisi nimittäin laskea sen varaan, että osa kuluttajista luopuu oikeuksiensa vaatimisesta sen jälkeen, kun heidän vaatimuksensa on torjuttu. Niiden kuluttajien osalta, jotka osoittavat asianmukaista päättäväisyyttä, elinkeinonharjoittaja ei olisi alttiina millekään kuluttajan perusteltujen vaatimusten täyttämisen viivästymisen käytännön vaikutuksille.
- 32 Edellä esitetystä riippumatta vaikuttaa siltä, että omaksuttu ratkaisu vaarantaa vastaavuusperiaatteen, sillä jotta palautusvaatimus eräänntyisi, muusta syystä kuin kohtuuttomien ehtojen vuoksi pätemättömäksi osoittautuneen sopimuksen osapuolelta ei edellytetä odoteta muun vaatimuksen täyttämistä kuin suoritusten palauttamista koskevan kehotuksen esittämistä.
- 33 Vastaavuusperiaate puolestaan edellyttää, että kyseistä kansallista sääntöä sovelletaan samalla tavalla sekä unionin oikeuden rikkomiseen perustuviin kanteisiin että kansallisen oikeuden rikkomiseen perustuviin kanteisiin, joiden kohde ja perusta ovat samankaltaiset (tuomio 9.7.2020, SC Raiffeisen Bank SA v. JB ja BRD Groupe Société Générale SA v. KC, yhdistetyt asiat C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, 76 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 34 **Ensimmäisen kysymyksen d alakohtan** osalta se, että tehdyn sopimuksen sitovuuden lopullinen puuttuminen on sidottu tuomioistuimen lainvoimaiseen sopimuksen kohtuuttomuutta koskevaan ratkaisuun, vaikuttaa heikentävän kuluttajan asemaa tavalla, joka vaarantaa direktiivin 93/13 tavoitteiden saavuttamisen. Kuluttaja nimittäin menettää oikeuden ilmoittaa tahdosta tulla sidotuksi kohtuuttomiin sopimusehtoihin tai korvata ne toisella määräyksellä vasta kun riita on lopullisesti ratkaistu. Elinkeinonharjoittajan on tarkoitus silloin saada mahdollisuus esittää sopimuksen pätemättömyyteen perustuvia vaatimuksia. Tämän on tarkoitus vaikuttaa paitsi elinkeinonharjoittajan vaatimusten vanhentumisajan alkamisajankohtaan myös vaikutukseen, joka on sulkea pois mahdollisuus myöntää kuluttajalle korkoa vaatimuksen esittämisen ja tuomion lainvoimaiseksi tulon väliseltä ajanjaksolta. Tässä tilanteessa elinkeinonharjoittaja ei ole kiinnostunut täyttämään kuluttajan vaatimuksia, jotka on johdettu direktiivin 93/13 täytäntöönpanevista säännöksistä. Vaikuttaa siltä, että direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa ilmaistu velvollisuus varmistaa, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa, vaarantuu.
- 35 Lisäksi rikotaan direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaista velvollisuutta, koska pidennetään riita-asian päättymiseen saakka ajanjaksoa, jona kohtuuttomat sopimusehdot tosiasiallisesti vaikuttavat kuluttajan oikeuksien ja velvollisuuksien rakenteeseen.

- 36 Se, että katsotaan tuomioistuimen antaman lainvoimaisen ratkaisun olevan tarpeen, vaikuttaa myös kyseenalaistavan direktiivissä 93/13 säädetyn kuluttajansuojajärjestelmän kannalta perustavanlaatuisen periaatteen, että on katsottava, ettei kohtuuton sopimusehto ole koskaan ollut olemassa, ei että se on poistettava vasta tuomioistuimen tuomion nojalla.
- 37 Siksi myös ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan olisi katsottava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta ovat esteenä sellaiselle kansallisen oikeuden tulkinnalle, jossa sidotaan elinkeinonharjoittajan palautusvaatimusten vanhentumisajan alkamisajankohta siinä tapauksessa, että sopimusta ei voida pysyttää sen jälkeen, kun siitä on poistettu kohtuuttomat ehdot, paitsi siihen, että kuluttaja esittää elinkeinonharjoittajalle sopimusehtojen kohtuuttomuuteen perustuvia vaatimuksia tai väitteitä (tai viran puolesta toimiva tuomioistuin antaa tietoja mahdollisuudesta todeta sopimusehdot kohtuuttomiksi), myös siihen, että kuluttaja tekee lisäilmoituksia tai tarkistetaan tuomioistuinmenettelyssä kuluttajan tiedot (tietoisuus) niistä vaikutuksista (oikeudellisista seurauksista), joita on sillä, ettei sopimusta voida pysyttää, tai tuomioistuin antaa tietoja tällaisista vaikutuksista, ja erityisesti siihen, että tuomioistuin antaa lainvoimaisen tuomion, jolla ratkaistaan riita-asia, jossa vastakkain ovat elinkeinonharjoittaja ja kuluttaja.
- 38 **Toisella kysymyksellä** ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin tiedustelee, onko tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittajan pitäisi olla tietoinen kanssaan tehdyn sopimuksen ehtojen kohtuuttomuudesta tai kuluttaja on esittänyt tälle vaatimuksia, elinkeinonharjoittaja vapautettu toimenpiteisiin ryhtymisestä sen tarkistamiseksi, onko tarpeen kehottaa kuluttajaa palauttamaan suoritukset, jotta sen palautusvaatimus erääntyisi.
- 39 Oletettaessa, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta eivät estä katsomasta, että kaikki sopimuksen pätemättömyyden vaikutukset toteutuvat vasta sen jälkeen, kun kuluttaja on ilmoittanut saaneensa kattavat tiedot tähän liittyvistä oikeudellisista seurauksista, on selvítettävä, edellyttääkö kuluttajansuojajärjestelmän tehokkuuden varmistaminen, että elinkeinonharjoittaja ryhtyy omasta aloitteestaan toimiin, joiden tarkoituksena on tarkistaa, onko kuluttaja tietoinen sopimuksen mahdollisesta päättymisestä ja siihen liittyvistä vaikutuksista. Tämä voi perustua siihen, että kuluttajalle annetaan asianmukaisia tietoja molemminpuolisista oikeuksista ja velvollisuuksista silloin, kun sopimus päättyy, erityisesti vaatimuksista, joihin kuluttajalla olisi silloin oikeus.
- 40 Vaikuttaa siltä, että sellaisen velvollisuuden asettaminen elinkeinonharjoittajalle, että hänen on ryhdyttävä itsenäisesti toimiin, joiden tarkoituksena on määrittää kuluttajan ilmoituksen tehokkuus, ja niiden toteuttamisen laiminlyönnin huomioon ottaminen sen arvioinnissa, ovatko elinkeinonharjoittajan vaatimukset vanhentuneet, vastaa sitä, että katsotaan, että kuluttajan vaatimusten vanhentumisajan kulumisen alkaminen tai päättymisen riippuu siitä, onko hän voinut tutustua oikeuksiinsa. Molemmilla sopimuspuolilla olisi velvollisuus ryhtyä itsenäisesti toimiin, joiden tarkoituksena olisi heidän oikeuksiensa

suojaaminen asianmukaisen huolellisuuden noudattamista koskevan velvollisuuden perusteella silloin, kun kohtuudella arvioidut seikat osoittaisivat tämän olevan välttämätöntä. Kaikki laiminlyönnit voisivat puolestaan johtaa palautusvaatimusten vanhentumiseen. Tällaisen velvollisuuden pitäisi koskea erityisesti elinkeinonharjoittajia, joiden soveltamat tietyt yleiset sopimusehdot on sittemmin siirretty kuluttajan kanssa tehtyyn sopimukseen ja arvioitu jo abstraktin valvonnan yhteydessä, jonka päätteeksi ne on kirjattu kohtuuttomien ehtojen rekisteriin (ks. tuomio 21.12.2016, Biuro podróży Partner v. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, C-119/15, EU:C:2016:987).

- 41 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan olisi katsottava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta ovat esteenä sellaiselle kansallisen oikeuden tulkinnalle, jonka mukaan vanhentumisajan alkamisajankohdan määrittämisen yhteydessä ei oteta huomioon elinkeinonharjoittajan velvollisuutta ryhtyä itsenäisesti toimiin, joiden tarkoituksena on tarkistaa, onko kuluttaja tietoinen kohtuuttomien ehtojen sopimuksesta poistamisen tai sen, ettei sopimusta voida pysyttää, vaikutuksista.
- 42 Vastaus **kolmanteen kysymykseen** on merkittävä tilanteessa, jossa ensimmäisen ja toisen kysymyksen vastauksen perusteella hyväksytään mahdollisuus, että elinkeinonharjoittajan vaatimusten vanhentumisajan alkamisajankohta voidaan sitoa johonkin tapahtumaan, joka toteutuu sen jälkeen, kun se saa kehotuksen palauttaa suoritukset kuluttajalle tai tiedon muusta sopimusehtojen tehokkuuden tai sen pätevyyden kyseenalaistamisesta.
- 43 Kuluttajan vaatimusten vanhentumista koskeva kysymys on myös asiassa C-81/21 esitetyn ennakkoratkaisupyynnön kohteena. Asiassa C-81/21 tuomioistuimen epäilyjen kohteena on sellaisen tulkinnan yhdenmukaisuus direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 momentin kanssa, jonka mukaan kuluttajan suoritusten palauttamista koskevien vaatimusten vanheneminen alkaa siitä ajankohdasta, jona kyseinen suoritus toteutetaan.
- 44 Koska kuluttajan vaatimusten vanhentumisaika on pitkä, kymmenen vuotta, ei ole perusteita tämän määräajan suhteettomaan tosiasialliseen pidentämiseen etsimällä seikkoja, jotka siirtäisivät alkamisajankohtaa, jos vain määräaika päättyy silloin, kun kuluttajalla oli mahdollisuus tietää tai hän saattoi kohtuudella tietää ehdon kohtuuttomuudesta sekä esittää asianmukaiset vaatimukset.
- 45 Tällainen näkemys ei ehkä kuitenkaan ole perusteltu, jos katsotaan, että elinkeinonharjoittajan vanhentumisaika ei ala kulua ennen kuin kuluttaja on esittänyt vaatimukset ja sen lisäksi lisäehdot täyttyvät.
- 46 On selvää, että kuluttaja tulee tietoiseksi ja varsinkin voi saada tietää vaatimuksistaan ennen kuin hän pyytää elinkeinonharjoittajaa palauttamaan suorituksen ja etenkin ennen kuin hän ilmoittaa olevansa tietoinen vaikutuksista, jotka liittyvät sopimuksen pätemättömyyteen. Tällaisen tilanteen epäedullisia vaikutuksia lieventää vanhentumisaikojen erottelu (elinkeinonharjoittajan

vaatimukset kolme vuotta ja kuluttajan vaatimukset kymmenen tai kuusi vuotta). Edelleen on kuitenkin mahdollinen tilanne, jossa ainakin osa kuluttajan vaatimuksista on vanhentunut ennen kuin hän on päättänyt pyytää elinkeinonharjoittajaa toteuttamaan suorituksen tai vedota oikeuksiinsa tuomioistuimessa.

- 47 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan olisi siis tutkittava, edellyttäväkö direktiivin 93/13 mukaisen kuluttajansuojan tehokkuus siinä tapauksessa, että elinkeinonharjoittajan vaatimusten vanhentumisajan katsottaisiin alkavan kulua jonkin ensimmäisessä kysymyksessä mainitun tapahtuman toteuduttua, että katsottaisiin, että hänen vaatimustensa vanhentumisaika ei voi alkaa kulua eikä ainakaan päättyä ennen tämän tapahtuman toteutumista.
- 48 Vastaus **neljänteen kysymykseen** on välttämätön, jos katsotaan, että ei ole esteitä sille, että kuluttajan palautusvaatimukset vanhenevat riippumattomasti, mukaan lukien aiemmin kuin elinkeinonharjoittajan vaatimukset.
- 49 Jos kuluttajan suoritusten palauttamista koskeva vaatimus vanhenee ennen kuin elinkeinonharjoittaja esittää pidättämistä koskevan väitteen, joka koskee kaikkia kuluttajalle toteutettuja suorituksia, siitä seuraa, että suoritusten osittainen palauttaminen kuluttajalle riippuu siitä, tarjoutuuko kuluttaja palauttamaan elinkeinonharjoittajalle suoritukset kokonaan. Molemmilla sopimuspuolilla ei ole siis oikeutta palautusvaatimukseen samassa laajuudessa.
- 50 Unionin tuomioistuin on jo todennut 10.6.2021 antamassaan tuomiossa VB ym. v. BNP Paribas Personal Finance ym. (C-776/19 - C-782/19, EU:C:2021:470, 39 – 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), että direktiivin 6 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 1 kohta eivät ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa asetetaan määräaika kanteelle, jolla vedotaan ehdon kohtuuttomaksi toteamisen vaikutuksiin. Vanhentumisaikaan vetoaminen kuluttajien direktiiviin 93/13 perustuvien oikeuksiensa nojalla esittämiä palautusvaatimuksia vastaan ei sinänsä ole tehokkuusperiaatteen vastaista, mutta tällaisen säännöksen soveltaminen ei saa direktiivillä annettujen oikeuksien käyttämisestä käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa.
- 51 Ei vaikuta siltä, että unionin tuomioistuimen asettamat vaatimukset voitaisiin täyttää tilanteessa, jossa ainoastaan kuluttajan palautusvaatimuksille asetetaan ajallisia rajoituksia. Elinkeinonharjoittajan vaatimusten alkamisajankohdan niin pitkälle menevä siirtäminen vaarantaa ennen kaikkea tehokkuusperiaatteen ja mahdollisuuden käyttää direktiivillä annettuja oikeuksia, kun huomattavasti lyhyemmästä vanhentumisajasta huolimatta ne vanhenevat aina sen ajankohdan jälkeen, jona osa kuluttajan vaatimuksista voi vanhentua.
- 52 **Viidennellä kysymyksellä** Sąd Okręgowy w Warszawien tarkoituksena on arvioida, onko sellainen kansallisen oikeuden tulkinta direktiiviin 93/13 perustuvien kuluttajansuojan periaatteiden mukainen, jolla rajoitetaan kuluttajan

oikeutta palautusvaatimukseen nähden sulkemalla pois elinkeinonharjoittajan vastuu kuluttajan perusteltujen vaatimusten täyttämisen viivästyisestä.

- 53 Kaksi kysymystä herättää Sąd Okręgowy w Warszawien epäilyjä ja niistä ensimmäinen johtuu siitä, että jos katsotaan, että sopimuksen soveltamisen keskeyttäminen kestää siihen asti, kunnes jokin ensimmäisen kysymyksen b - d alakohdissa kuvatuista tapahtumista toteutuu, elinkeinonharjoittaja ei ole viivästynyt siitä ajankohdasta alkaen, jona sitä kehoitetaan palauttamaan perusteettomat suoritukset, vaan vasta ajankohdasta, jona tarkistetaan, onko kuluttaja tietoinen sen vaikutuksista, että sopimusta ei voida pysyttää (sopimuksen pätemättömyydestä), ja luopuuko hän suojasta tällaisia vaikutuksia vastaan.
- 54 Tulkinnasta, joka sitoo kuluttajan vaatimusten erääntymisen siihen, että hän tekee asianmukaisen ilmoituksen, seuraa, että kuluttajalta evätään tosiasiallisesti oikeus viivästyskorkoon ajanjaksolta, joka voi venyä muutamaan vuoteen tuomioistuimen menettelyn keston vuoksi. Tämä merkitsisi kuluttajansuojan tehokkuuden huomattavaa heikentymistä ja loukkaisi samalla vastaavuusperiaatetta.
- 55 Toinen kysymys liittyy velallisen viivästymisen päättävän ajankohdan määrittämiseen, kun velallinen käyttää oikeutta pidättää hänen maksettavakseen kuuluvan suorituksen siihen asti, kunnes toinen sopimuspuoli tarjoaa suorituksen täyttämistä tai vaatimuksen turvaamista. Velallisen viivästyminen on puolestaan perusedellytys sille, että syntyy velvollisuus maksaa viivästyskorkoa.
- 56 Omaksutusta tulkinnasta riippuen viivästys lakkaa joko kokonaisuudessaan (pidättämistä koskeva väite vaikuttaa takautuvasti) tai pidättämisosoikeuden käyttämistä koskevan ilmoituksen tekohetkellä, ja silloin kuluttajalle kuuluisi viivästyskorko alkaen sen määräajan päättymisestä, joka on asetettu elinkeinonharjoittajan suorituksen toteuttamiselle hänen saatuaan kehoituksen, päättyen ajankohtaan, jona vedotaan pidättämistä koskevaan väitteeseen.
- 57 Koska nyt käsiteltävän asian kaltaisten lainasopimuksia koskevien riitojen yhteydessä pidättämistä koskeva väite on luonteeltaan ehdollinen (elinkeinonharjoittaja kyseenalaistaa lähtökohtaisesti kuluttajan vaatimusten perusteltavuuden), elinkeinonharjoittaja ei ole valmis toteuttamaan suoritusta kuluttajalle, eikä pidätysoikeus ole ainoa syy pidättäytyä suorituksesta. Tässä yhteydessä herää näin ollen kysymys, sopiiko tähänastinen kansallisen oikeuden tulkinta, joka liittyy pidättämistä koskevan väitteen vaikutuksiin, yhteen kuluttajalle direktiivin 93/13 säännöksillä annetun suojan osalta tehokkuusperiaatteen kanssa ja sen velvollisuuden kanssa, että on varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa (direktiivin 7 artiklan 1 kohta).
- 58 Näin ollen olisi katsottava, että direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohta on esteenä sellaiselle kansallisen oikeuden tulkinnalle, jonka mukaan siinä tapauksessa, että

sopimusta ei voida pysyttää sen jälkeen, kun siitä on poistettu kohtuuttomat ehdot, jollain tavoin rajoitetaan elinkeinonharjoittajan vastuuta myöhästymisestä palautussuorituksen täyttämiseksi kuluttajalle, jolloin myöhästymisen kattaa koko ajan alkaen siitä, kun kuluttaja on riitauttanut kohtuuttomien sopimusehtojen tehokkuuden tai sopimuksen pätevyyden, siihen asti, kunnes elinkeinonharjoittaja osoittaa valmiutta täyttää kuluttajan vaatimukset.

TYÖASIAKIRJA